COMUNICAR EN IGUALDADE

Ferramentas e estratexias para traballar a igualdade de xénero nas aulas

1. INTRODUCIÓN

Que imos aprender?

Obxectivos:

- **Identificar os estereotipos** e os recursos para a construción de xénero nas distintas narrativas culturais (cine, música, publicidade...)
- Coñecer a **linguaxe non sexista** e integrala no traballo cotiá na aula.
- Descubrir e explorar **boas prácticas** educativas para coidar da diversidade e da igualdade.
- **Deseñar e elaborar produtos de comunicación** social libres de estereotipos de xénero e que fomenten a igualdade (vídeos, pósters...)

1. INTRODUCIÓN

Como o imos facer?

Desenvolvemento

- **Sesión 1:** perspectiva de xénero e Educomunicación – AGARESO
- **Sesión 2**: ferramentas dixitais para o traballo na aula I – AGARESO
- **Sesión 3**: ferramentas dixitais para o traballa na aula II – AGARESO
- **Sesión 4**: Estratexias de comunicación e manuais de referencia – Sonia Fernández
- **Sesión 5**: Identificación de estereotipos en produtos culturais - Periféricas
- **Sesión 6**: Estratexias de comunicación – Towanda Rebels
- **Online:** proposta de traballo na aula e titoría online (20h)
- **Sesión 7 e 8**: Posta en común e propostas para a aula - AGARESO

1. INTRODUCIÓN

Que tedes que facer vós?

TRABALLOS PRÁCTICOS

2 actividades educativa baseada nos principios da Educomunicación para promover a igualdade de xénero e para de-construír os estereotipos sexistas.

1. En grupo

Nas sesións presenciais (non require traballo individual na casa)

2. Traballo individual fóra das sesións presenciais

Debería ser aplicable ao voso contexto real de traballo, co obxectivo de probala e avaliala despois de poñela en práctica.

1. INTRODUCIÓN

Presentación e primeiros pasos

Quen somos e que buscamos neste curso?

GRUPOS de 3-4 persoas.

Falade e respondede ás seguintes preguntas:

- Quen sodes: nomes, centro educativo e materia ou área de traballo.
- Propoñede accións concretas para construír unha escola non sexista.
- Cales serían os principais retos para implementar estas accións ou outras similares?

→ Anotade as vosas conclusións no papel A3.

→ Utilizade a creatividade: texto, gráficos, debuxos, símbolos, etc...

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Inflúen as redes sociais nas atitudes do voso alumnado?
En que medida as determinan?

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Como eran os debuxos animados dos anos 80-90?

Cales destas series están protagonizadas por personaxes masculinos ou por femininos?

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

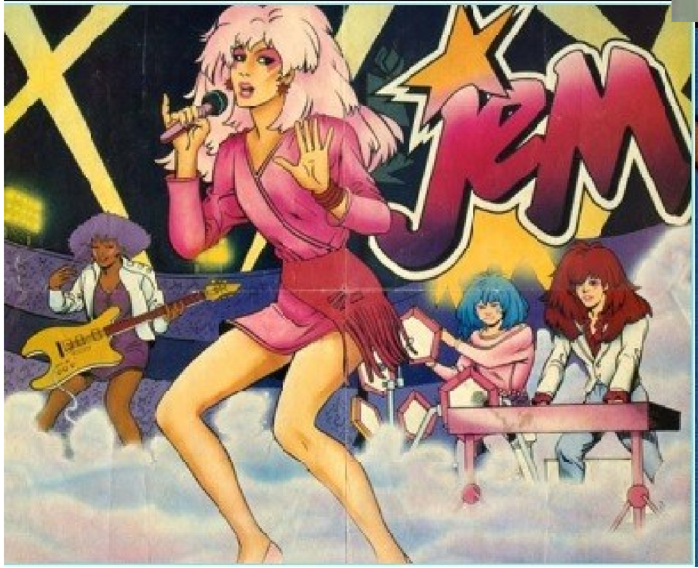

vs

Como eran as historias protagonizadas por personaxes femininos?

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

As historias coas que medramos nos 80-90 desenvólvense ao redor do **Mandato de Xénero**: como se supón que debe comportarse unha persoa según se é home ou muller.

Homes:

- Poderosos: He-Man, SonGoku
- Líderes: Oliver
- Aventureros: Willy Fog, Marco.
- Valentes, protectores, etc

Mulleres:

- Vulnerables: Heidi
- Histéricas: Patty (Campeones)
- Namoradas: Romy (princesa rescatada), Candy Candy
- Sexualizadas para triunfar (Jem ou Sailor Moon), etc

A maioría das series infantiles dos anos 80-90 protagonizadas por homes: http://blog.ticketea.com/dibujos-animados-decada-80-90-infancia/

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Recoñecedes estas imaxes?

Sabedes a que pertencen? (*peli, serie, videoclip...*)

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Como era o cine dos anos 80-90?

Pretty Woman:
as mulleres pódense comprar.

Indiana Jones: muller como contrapunto do héroe (gritona, nerviosa, fácil de enganar con xoias ou roupa...)

Dirty Dancing: a muller triunfa cando acepta ser sexualizada e guiada por un home maior que ela
(relación de poder adolescente-profesor)

https://www.fotogramas.es/noticias-cine/g19467341/peliculas-sexistas-machistas/?slide=17

https://smoda.elpais.com/moda/actualidad/escenas-machistas-clasicos-cine-filtro-2018/

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Como eran as series dos anos 80-90?

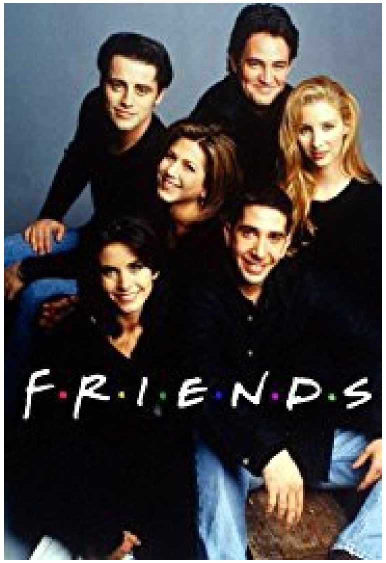

Chandler preocupado porque pensaran que era gay

Mónica era gorda e rexeitada no instituto ata que adelgazou

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Como era a música dos anos 80-90?

"Tendría que besarte, desnudarte, pegarte y luego violarte hasta que digas sí, hasta que digas sí."

"I'll be watching you..."

Se fora regaetton?

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Os medios de comunicación **definen**, en parte, a nosa forma de ver o mundo.

Os produtos culturais **son tamén o reflexo** de esta mirada.

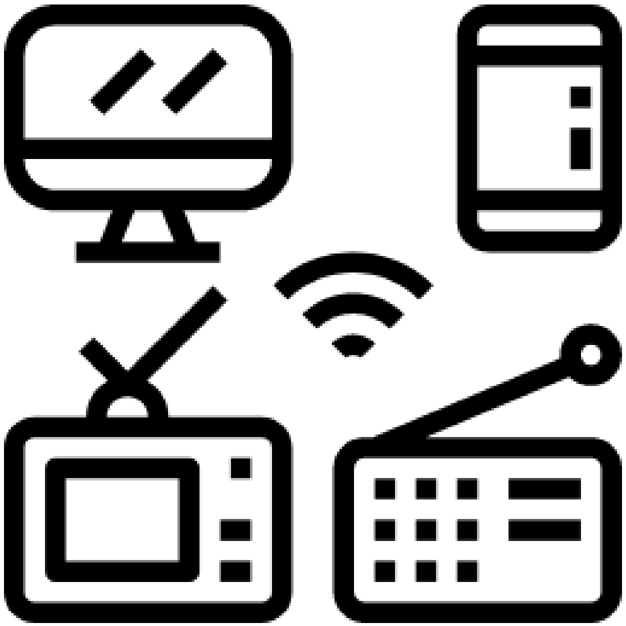

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

A diferencia doutros rasgos biolóxicos ou sociais (clase social, raza, relixión…), **o sexo** en España **está asignado e visibilizado** (por exemplo, no DNI) e determina a nosa identidade.

A partir de aquí **o proceso de socialización é diferenciado.**

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

OBXECTIVIDADE vs SUBXECTIVIDADE

<u>Coñecemento situado *(situated knowledge)*</u>

A nosa visión do mundo constrúese dende

un lugar cultural e social determinado

Exemplo: mapa de Peters vs Mercator

A información nunca pode ser obxectiva

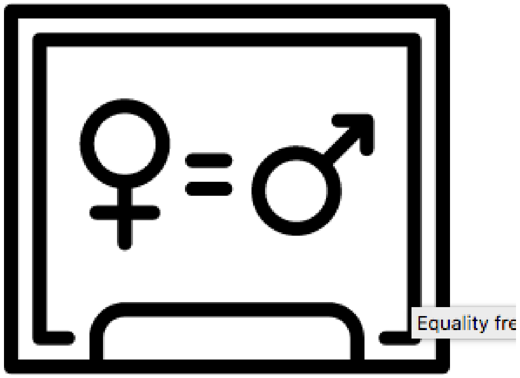

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

OBXECTIVIDADE vs SUBXECTIVIDADE

<u>Coñecemento situado *(situated knowledge)*</u>

Introducir a perspectiva de xénero implica recoñecer esta subxectividade e contrarrestar a oposta:

a subxectividade heteronormativa ou heteropatriarcal

Dona Haraway (Wikipedia)

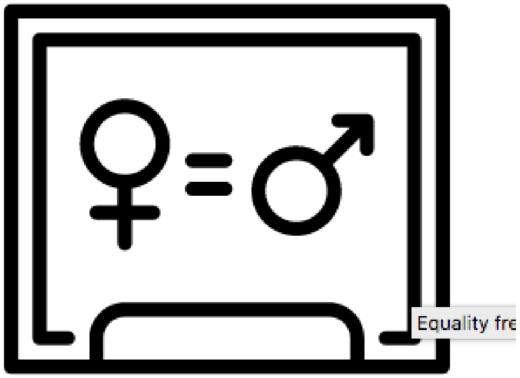

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Sexismo e desigualdade de xénero son estructurais,

non son exclusivos dunha xeración, dun medio, dun estilo musical...

Ferramentas sociais que sustentan a estructura heteropatriarcal

División sexual do traballo

Estereotipos de Xénero

Educación Sentimental („amor romántico")

Violencias Simbólicas (desvalorización, cosificación...)

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Aclarando conceptos...

Sexo = condición biolóxica e xenética que define a homes e mulleres ("machos e femias") en función dos seus órganos sexuais, cromosomas e hormonas.

Xénero = refírese aos roles socialmente construídos: os comportamentos, os atributos e as atitudes que a sociedade considera apropiados para os homes e para as mulleres.

Identidade de xénero = sentimento de pertenza ao xénero masculino ou feminino (ser/sentirse home ou muller).

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

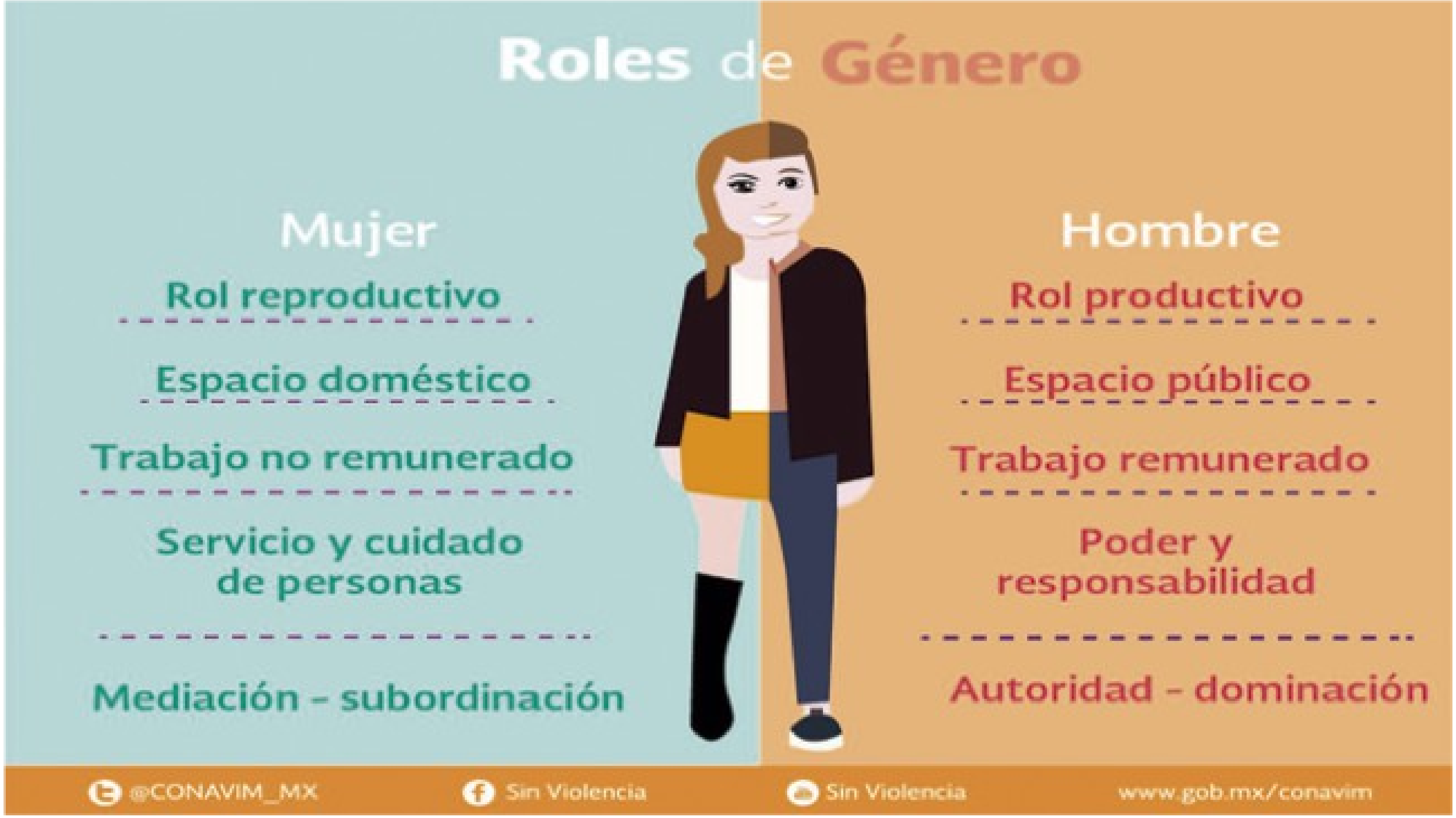

División sexual do traballo

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Estereotipos de Xénero

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Coñecer a diferencia entre sexo e xénero

en 3 pasos:

1

2

3

+ info na Guía Didáctica Epdlab páx. 10

https://epdlab.gal/guia-didactica/

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Que ocorre cando esquecemos o coñecemento situado
e deixamos de lado a subxectividade da perspectiva de xénero?

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

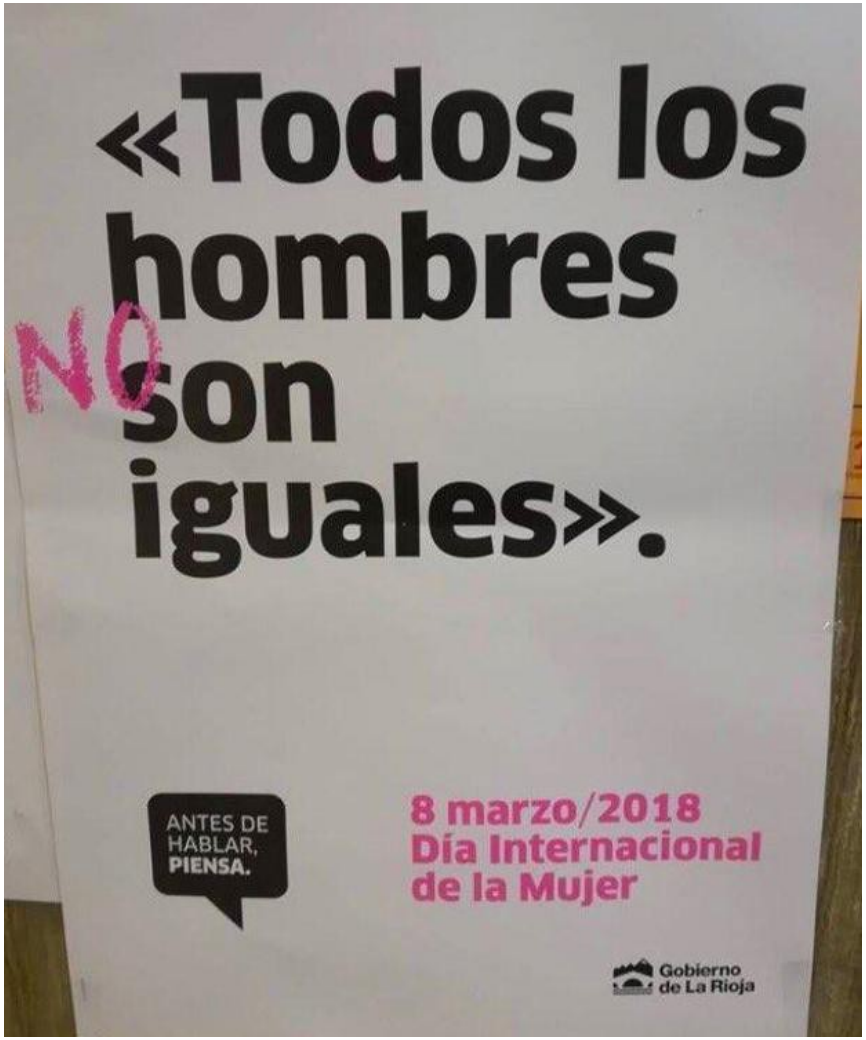

https://www.huffingtonpost.es/yolanda-dominguez/como-hacer-un-anuncio-feminista-y-fracasar-en-el-intento_a_22061521/

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

https://www.huffingtonpost.es/yolanda-dominguez/como-hacer-un-anuncio-feminista-y-fracasar-en-el-intento_a_22061521/

2. CULTURA POPULAR E COÑECEMENTO SITUADO

Como podemos avaliar calquera produto cultural ou de comunicación dende a perspectiva de xénero?

Imos elaborar unha ferramenta de análise que nos axude nesta tarefa:

GRUPOS de 3-4 persoas.

- ★ Consensuade 3 aspectos que un produto deba cumprir para non ser sexista. Falamos de produtos:
  - Elaborados polo alumnado
  - Elaborados polo profesorado
  - Usados polo profesorado para traballar a igualdade na aula
- ★ Redactade 3 preguntas concretas que se poidan responder facilmente para saber se estes aspectos se cumpren.

→ Anotade as vosas preguntas no folio

A nosa ferramenta de avaliación da perspectiva de xénero:

1. Os protagonistas son homes ou mulleres? Que roles desempeñan? Quen lidera a trama? (*protagonistas, antagonistas, secundarios, etc…)*

2. Faise referencia ás características físicas dos homes e/ou das mulleres? Con que obxectivo?

3. Respecto ás imaxes: qué accións están a facer? Que actitudes vemos en homes e mulleres?

4. Se intercambiamos os roles masculinos e femininos, cambia algo na mensaxe?

5. Emprégase algunha figura literaria que fale das mulleres como un obxecto? (metáforas, comparacións, etc…) (ollo! Cosificación!)

6. Contén algún estereotipo ou rol de xénero? É dicir, está presente o mandato de xénero?

7. Hai actitudes ou mensaxes condescendentes ou paternalistas?

8. Iguala a partir de estereotipos masculinos? (violencia como elemento de autoridade…)

9. Empregamos unha linguaxe non sexista?

Test de Bechdel: que é?

101 pelis que o superan: https://www.filmin.es/blog/101-peliculas-que-si-superan-el-test-de-bechdel

3. EDUCOMUNICACIÓN

- Cómo coñecemos os seres humanos o mundo máis aló do noso contexto inmediato?
- Cómo construímos as nosas interpretacións sobre a realidade que nos rodea?
- As nosas ideoloxías, as nosas creencias, de onde saen? Como se constrúen?

3. EDUCOMUNICACIÓN

Estereotipos, representación e medios

3. EDUCOMUNICACIÓN

MEDIOS de COMUNICACIÓN

- Configuración do imaxinario social = representación do mundo e do rol que xogan os diferentes colectivos.

- A información como valor económico = riqueza e poder.

- Agenda Setting = a información como factor determinante nas relacións económicas, políticas e sociais.

- O acceso aos procesos comunicativos como recurso de desenvolvemento = FENDA DIXITAL

3. EDUCOMUNICACIÓN

Por que falar
de COMUNICACIÓN nas aulas?

"[Internet] es mucho más
que una tecnología.
Es un medio de comunicación,
de interacción y de organización social."

Manuel Castells

MODELO COMUNICATIVO

O noso imaxinario socio-cultural
As relacións socio-económicas

Ler o texto completo

3. EDUCOMUNICACIÓN

Algunhas características do
MODELO COMUNICATIVO CONTEMPORÁNEO

Comunicación 2.0:
prosumidor@s

Interactividade

Mobilidade

INTERACCIÓNS =
MENSAXES

Burbulla de filtros
(Eli Pariser)

Cultura de participación
e colaboración

Contidos
efímeros

Anonimato
e exposición pública

Como afectan estes cambios no modelo comunicativo á Educación?

NOVAS PERSPECTIVAS PEDAGÓXICAS

- P2P: co-aprendizaxe entre iguais
  (https://web.stanford.edu/dept/CTL/Tomprof/postings/418.html)
- Contidos en formato multimedia e transmedia
- Traballo por competencias ou habilidades
  - Aprender a aprender
  - Competencia dixital (tratamento da información)
- Coñecementos aplicados á solución de problemas, non a asignaturas = TRABALLO por PROXECTOS

“Educomunicación: más allá del 2.0”, Roberto Aparici (2010)

NOVAS PERSPECTIVAS PEDAGÓXICAS

- **Aprendizaxe significativa**: relacionada con intereses e co contexto.
- Constructivismo: aprendizaxe como proceso individual dirixido á resolución de problemas
- Cognitivismo: aprendizaxe se produce en relación co medio e coas ferramentas (Sugatra Mitra)

http://uoctic-grupo6.wikispaces.com/

EDUPUNK:

Del aprendizaje autónomo a la educación Edupunk (pg 239), La universidad en la nube
Aprendizaje invisible

- **A aprendizaxe como un produto individual**, un proceso creativo lonxe dos estándares capitalistas das empresas tecnolóxicas.

- **Filosofía da innovación social**: individuos e comunidades son beneficiarias e motores de innovación (aplicación de modelos intersectoriais á solución de problemas)

Alfabetización mediática

(Media Literacy)

RECEPTOR@S

Capacidade para a creación e a publicación de contidos propios.

Apropiación das ferramentas e as técnicas para fins propios.

Participación social.

Incidencia política.

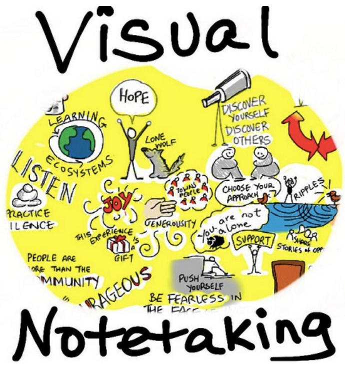

EMISOR@S

Habilidade para buscar, atopar e seleccionar información.

Pensamento crítico e lectura significativa.

Saturación de información.

Hipervínculo (onde está a orixe?)

Consumidor@s vs Prosumidor@s =

DIGITAL CITIZENSHIP (cidadanía dixital)

Deixámolo en mans de filtros ou de control parentais?

O rol DOCENTE

Cambios no modelo comunicativo = modelo PEDAGÓXICO

DOCENTE = guía do proceso

- Aprender facendo
- Situacións complexas e reais
- Aprender a manexar estratexias
  e a resolver conflictos
- Responsabilidade colectiva
- Colaboración e co-aprendizaxe

Transfer	Tutor	Coach
• factual knowledge, "know-that"	• procedural knowledge, "know-how"	• social Practice, "knowing-in-action"
• Transfer of propositional knowledge	• Presentation of pre-determined problems	• Action in real (complex and social) situations
• to know, to remember	• to do, to practice	• to cope, to master
• Production of correct answers	• Selection of correct method and its use	• Realisation of adequate action strategies
• Verbal knowledge, Memorisation	• Skill, Ability	• Social Responsibilty
• to teach, to explain	• to observe, to help, to demonstrate	• to cooperate, to support
Teaching I	Teaching II	Teaching III

Zen Art of Teaching, Peter Baumgartner

CAFI agareso

O rol DOCENTE

Retos e consellos para non determinar o proceso creativo

DOCENTE = guía do proceso

Cal é a prioridade, o resultado ou o proceso?

- Debemos **facilitar o proceso de aprendizaxe**, non actuar como directora ou director dunha campaña, un vídeo, etc...

- Debemos deixar **espazo para a creación colectiva**.

- Débense respectar os **tempos** necesarios para as **reflexións** e os **debates** (aprendizaxes entre iguais)

- O noso punto de vista non debe interferir no traballo en grupo = **limitar a nosa participación** na toma de decisións, como na elección do tema, o reparto de tarefas, a escritura do guión...

CAFI agareso

O rol DOCENTE

Retos e consellos para non determinar o proceso creativo

DOCENTE = guía do proceso

Cal é a prioridade, o resultado ou o proceso?

- **Os estándares técnicos de calidade non deben ser barreiras:** traballamos coa expresividade.

Pero se queremos ter un impacto, coidemos que se vexa, que se escoite e que se entenda.

- Non esquezades que a aprendizaxe é un proceso social: **divertídevos**!

- Compartide as vosas ideas e a vosa creatividade, pero non desenvolvades a rol de dirección do grupo.

O rol DOCENTE

Consellos para introducir a perspectiva de xénero nos traballos de aula:

- Fomentar a participación activa de ambos xéneros
- Priorizar o traballo en equipos mixtos
- Atender á iniciativa persoal e o diálogo igualitario
- Practicar á escoita activa a reflexión colectiva
- Fomentar o intercambio de roles
- Atender á linguaxe non sexista

CAFI agareso

PRÁCTICA en grupo

GRUPOS de 3-4 persoas. Agrupádevos por etapa educativa ou intereses.

OBXECTIVO: deseño dunha actividade educativa baseada nos principios da Educomunicación e que remate coa elaboración de produtos culturais (campaña, vídeo, cartelería, etc...)

- Facede unha breve descrición ou sinopse da vosa proposta*
- A que etapa escolar se dirixe? Como a integraríades no centro? (materia, intercentros, para docentes, etc...)
- Obxectivos pedagóxicos ou de aprendizaxe
- Obxectivos da campaña: sensibilizar, denunciar, producir materiais educativos...
- Nº de participantes e perfil do alumnado

**para comezar, podedes botar un ollo á primeira práctica de hoxe: que accións imaxinamos para construír unha escola igualitaria?*

agareso
reporteiros galegos solidarios

epd@agareso.org

@agareso

@agareso_ong

@agaresoONG